

UVOD V PRAVNO ZGODOVINO

Sergij Vilfan

UVOD
V PRAVNO ZGODOVINO

SEDMI PONATIS DRUGE IZDAJE

LJUBLJANA 2013

© Uradni list Republike Slovenije, 2013. Vse pravice pridržane.

Brez pisnega dovoljenja založnika je prepovedano reproduciranje, distribuiranje, javna priobčitev, predelava ali druga uporaba tega avtorskega dela ali njegovih delov v kakršnem koli obsegu ali postopku, vključno s fotokopiranjem, tiskanjem ali shranitvijo v elektronski obliki. Tako ravnanje je, razen v primerih iz 46. do 57. člena Zakona o avtorski in sorodnih pravicah, kršitev avtorske pravice.

CIP - Kataložni zapis o publikaciji
Narodna in univerzitetna knjižnica, Ljubljana

34(091)(075.8)

VILFAN, Sergij

Uvod v pravno zgodovino / Sergij Vilfan. - 7. ponatis 2. izd. -
Ljubljana : Uradni list Republike Slovenije, 2013

ISBN 978-961-204-035-2

268313344

Sergij Vilfan: UVOD V PRAVNO ZGODOVINO – Sedmi ponatis druge izdaje – Izdal in založil Uradni list Republike Slovenije, d. o. o. (za založbo direktorica mag. Špela Munih Stanič, odgovorna urednica Metka Erbida - Golob) – Naklada 150 izvodov – Natisnila Tiskarna Vovk, d. o. o., september 2013 – V ceni knjige je obračunan DDV

VSEBINA

Predgovor	11
I. Razvoj prava v zgodovinskem okolju	13
A. Namen pravne zgodovine	13
B. Vrste prava po načinu nastanka	15
C. Pojmovanje o izviru prava	17
Č. Kulturna območja in razvoj prava	20
D. Razširjenost velikih pravnih sistemov	20
F. Sinhrona in sistematična povezava	23
II. Pravo v antiki (Vladimir Simič)	24
A. Nekaj znanih zapisov prava	25
B. Razvoj prvih držav	27
C. Polis	28
Č. Današnja državnopravna terminologija grškega izvira	29
III. Geneza fevdalne družbe in prava	31
A. Poznoantični in rodovnoplemenski elementi, prehodne stopnje	31
B. Kontinuiteta rimskega prava	33
C. Germanska prava	34
1. Splošno	34
2. Langobardsko pravo	35
3. Bavarsko pravo	35
4. Frankovsko pravo	36
5. Teorija o svobodni marki	36
IV. Plemenska družba in začetek držav pri Južnih Slovanih	38
A. K prvotni organizacijski strukturi Južnih Slovanov	38
B. Razvojni elementi prava v staroslovanski dobi	39
1. Bizantinski avtorji	39
2. Materialna kultura	39
3. Primerjalno jezikoslovje	39
4. Primerjalnopravni postopek	41
5. Etnologija in etnološke primerjave	41
C. Posledice ločitve med živinorejo in poljedelstvom v pozni plemenski družbi	41
1. Vlahi	41
2. Nomadska plemena	42
3. Medplemenska razmerja in aplikacija teorije nasilja na Slovane	42
Č. Predfevdalne države pri Južnih Slovanih	42
1. Zaporedje nastajanja	42
2. Conversio o Karantaniji	43
3. Najstarejše vesti o slovanskih županih	44

4. Problemi staroslovenske družbe	44
5. Vprašanje velike družine	46
V. Zemljiškogospodstveni sistem (fevdalizem) in njegovo pravo	47
A. Agrarno gospodarstvo in avtarkija kot gospodarska temelja	47
B. Premoženjske pravice	47
1. Substanca in donos	47
2. Premoženjskopravna razmerja	48
3. Pravne kategorije	49
4. Fevd	49
C. Zemljiško gospodstvo	50
Č. Osebna plat fevdalnih razmerij	51
D. Osebne in premoženjske posledice podložnosti (od 15. stol. naprej)	52
E. Navezovanje oblasti na premoženjske pravice (patrimonializacija)	53
F. Partikularizem in kolizijski statuti	54
G. Avtonomije	54
H. Obdobje fevdalne države in prava	55
VI. Zgodnji fevdalizem	57
A. Značilnosti	57
B. Zahodnoevropsko zemljiško gospodstvo in njegove vplivne sfere	58
C. Uvajanje fevdalizma na kontinuitetnih ozemljih – primer Istre	59
Č. Zgodnjefevdalne države na jugoslovanskem ozemlju	60
D. Zgodnji fevdalizem na Slovenskem	60
1. Staroslovenski elementi	60
2. Karantansko vojvodstvo	61
3. Teritorialna zemljiška gospodstva	61
E. Nastajanje prava v zgodnjem fevdalizmu – Zakon sodni ljudem kot prvi ohranjeni zakon pri Slovanih	62
F. Islam in njegovo pravo	62
G. Nekaj posledic	63
VII. Vrhunec partikularizma v Zahodni in Srednji Evropi	64
A. Razgled	64
B. Intenzivna kolonizacija in splošno uveljavljanje hubnega sistema (Slovenija)	65
1. Vasi	65
2. Prva premoženjska razmerja	66
3. Osebni položaj kmetov	66
4. Osebni položaj zunaj hubnega sistema	66
5. Posebne plasti	67
C. Sestava teritorialnega zemljiškega gospodstva	67
Č. Ogrsko-hrvaška unija in vprašanje o pacta conventa	69
D. Posledice	69
VIII. Združevanje na stopnji države ali dežele	70
A. Razgled	70
B. Začetki plemiške avtonomije	72
1. Običajno pravo in privilegiji	72
2. Nastanek dežel na Slovenskem	72
C. Mesta, mestna uprava in mestne avtonomije	74
1. Pojem	74
2. Nastanek	74
3. Lastnosti	74
Č. Primeri ureditve mediteranskih mest	76
1. Privilegiji trogirskega tipa	76

2. Dubrovniška avtonomija in dubrovniški statut	76
3. Piranska avtonomija in statuti	78
D. Slovenska celinska mesta	78
1. Kostanjeviški mestni privilegij	78
2. Ptujski statut	79
3. Ljubljanska privilegijska knjiga	79
E. Avtonomije na podeželju	80
1. Soseske (vaške skupnosti)	81
2. Avtonomija v okviru deželskih sodišč	81
3. Avtonomija Beneških Slovencev	81
4. Obmorske podeželske skupnosti	82
a) Izvir, b) Vinodolski zakon, c) Poljički statut, č) Statuti kastavskega gospostva (kastavščina)	82
5. Gorske skupnosti, gorske pravde in Gorske bukve	84
F. Pravni spomeniki Srbije v 14. stoletju	86
1. Sintagma Matije Vlastara (Blaštares)	86
2. Justinijanov zakon	86
3. Dušanov zakonik	86
a) Zemljiški gospodje, b) Odvisno prebivalstvo »seabri«	86
I. Meropahi, II. Vlahi, III. Otroci, IV. Meščani	87
G. Posledice	88
IX. Zgodnja moderna država	89
A. Razgled	89
B. Vojaška obveznost in davčno pravo	91
1. Podlage	91
2. Komorni davek	91
3. Vojaška obveza plemstva, vojaško najemništvo in začetki deželnih davkov	91
4. Davek na imenjsko rento – Gültensteuer	92
C. Deželna ustava	93
1. Stara in nova plemiška avtonomija	93
2. Članstvo	94
3. Postopek deželnega zbora	94
4. Pomen deželnih zborov	96
Č. Državni zbori	97
D. Recepcija rimskega prava in začetki birokracije	97
E. Zakonodaja v začetku novega veka	98
1. Splošno	98
2. Tripartitum opus iuris consuetudinarii incltyi Regni Hungariae (Tri- partit)	98
3. Constitutiones Comitatus Goritiae – Postave Goriške grofije	98
F. Agrarna razmerja v 16. in 17. stoletju na Slovenskem	99
1. Kmečki zajmi po trajanju	99
2. Razvoj bremen	100
G. Posledice	100
X. Absolutizem	101
A. Razgled	101
B. Začetki in razvoj birokratskega aparata; formiranje manjših upravnih ozemeljskih enot	103
1. Izhodišča	103
2. Organi za več dežel (meddeželni organi)	103
3. Organi na stopnji dežele	104
4. Upravna oblast na srednji deželni stopnji	105

5. Okraji	105
6. Začetki krajevnih občin	106
7. Deželna sodišča, ločitev sodstva od uprave	107
C. Reforme podložniškega položaja	107
1. Davki in katastri	108
2. Premoženska razmerja	109
3. Osebni položaj	109
4. Pravno varstvo podložnikov – pa tudi sistema	110
Č. Posledice	110
XI. Pravo v buržoazni državi	112
A. Buržoazne revolucije in ustavni razvoj	112
1. Razgled	112
2. Gospodarski cilji	113
3. Socialni cilji	113
a) Splošno, b) Zemljiška odveza	113
4. Nacionalni programi	114
a) Pojem nacije, b) Nacionalna struktura, c) Program Zedinjene Slo-	
venije in jezikovno pravo	114
5. Državnopravni cilji	116
a) Upravnoteritorialna razdelitev, b) Konstitucionalizem, c) Avtono-	
mija, č) Dvotirni sistem, d) Predstavniški organi in volilni sistemi	117
I. Sestava predstavniških organov	119
II. Volilni sistemi	120
III. Omejitve pristojnosti	121
IV. Vrste mandatov	121
B. Srbske ustave	121
C. Iz državne ureditve habsburške monarhije	122
1. Ustavna ureditev	122
2. Avstrijsko-ogrsko (1867) in ogrsko-hrvaška (1868) poravnava	122
3. Avstrijska ustava in uprava	123
Č. Trgovinsko pravo	124
XII. Med svetovnimaj vojnama	125
A. Stara Jugoslavija – ustavni razvoj in upravna razdelitev	125
1. Priprave	125
2. Država SHS in zedinjenje	126
3. Mirovne pogodbe	126
4. Jugoslavija	127
a) Začasno ljudsko predstavništvo, b) Vidovdanska ustava, c) Šesto-	
januarska diktatura in Oktroirana ustava, d) Omejevanje ustavnih	
pravic	127
5. Slovenija	129
a) Narodna vlada za Slovenijo, b) »Deželna vlada«, c) Pokrajinska	
uprava za Slovenijo in oblasti, č) Banovine, d) Okraji, e) Občine	129
B. Pravna ozemlja (območja) stare Jugoslavije in poenotenje prava	132
1. Poenotene in nepoenotene panoge	132
2. Pravna območja (ozemlja)	133
3. Sodstvo	135
C. Uprava in pravo pri Slovencih onstran državne meje	135
1. Italija	136
2. Avstrija	137
3. Madžarska	138

XIII. Odlomki iz civilnega prava	139
A. Prepušljanje stvari ali donosov od dobe omejene pismenosti do zemljiške knjige	139
1. Izročitev stvari	139
2. Izročitev pravice do donosov	140
3. Socialna pogojenost	140
4. Razvoj zemljiške knjige	140
a) Zbirka listin, b) Glavna knjiga, c) Zveza s katastrom, č) Razvita oblika zemljiške knjige, d) Posebne zemljiške knjige	140
B. Obligacijsko pravo	142
1. Splošni razvoj	142
2. Razvoj obličnosti (formalnosti)	143
3. Utrditev obveze	144
a) Razvoj, b) Zastavitev, c) Slovenija, č) Evikcija, d) Pogodbena globa, povračilo škode in klavzula splošne deželne obveze za škodo	144
C. Zakonska zveza	146
Č. Kodifikacije civilnega prava v 19. stol.	148
1. Obči državljanski zakonik	148
2. Srbski Gradjanski zakonik	148
3. Opšti imovinski zakonik	149
4. Turška kodifikacija medžele	149
XIV. Odlomki iz kazenskega prava	150
A. Izvir in razvojne težnje	150
B. Maščevanje	150
C. Kazensko pravo v srednjem veku	151
1. Storilec	151
2. Kazniva dejanja	152
3. Kazen	152
Č. Kazensko pravo in postopek v začetku novega veka	153
1. Glavne norme	153
2. Materialno pravo	154
3. Kazenski postopek	155
4. Reforme	156
XV. Ustvarjanje novega pravnega reda	158
Novejša literatura o pravni zgodovini za daljša obdobja v jugoslovanskih jezikih	160
Avtorji slovenske pravne zgodovine	160

POPRAVKI

	namesto:	beri:
Vsebina IV.C.	poljedelstvom	poljedelstvom
Vsebina V.H.	Obdobje	Obdobja
str. 15, v. 5 od sp.	pisanim	postavljenim
str. 21, sreda	hindu(jska)	hindu(jska)
str. 62, v. 14	prvotna kratka	prvotna, kratka
str. 79, v. 21	pavo	pravo
str. 120 v tabeli vnosi v okvir deželnega zbora na levi: virilist 1		
str. 147, v. 21 od sp.	<i>matrimona</i>	<i>matrimonia</i>